

1. 'Hoe word je een wijs mens?'

Ik was een keer bij een vergadering waar ook Arnold van Heusden was. Jarenlang was hij directeur van de Evangelische Alliantie, inmiddels omgedoopt tot MissieNederland. Arnold vertelde dat hij een verhaal had gehouden voor een groep jongeren, en dat na afloop één van de jongeren naar hem toekwam en zei: 'Mijnheer, ik zat me af te vragen... Hoe word je nou een wijs mens?' Dat vond Arnold zo'n mooie vraag, en wij allemaal. 'Hoe word je nou een wijs mens?' Die jongen bedoelde met 'wijsheid' waarschijnlijk hetzelfde als wat de Bijbel verstaat onder 'wijsheid'. Dat woord 'wijsheid' hebben we net gelezen in vers 28 van 1 Koningen 3: 'En heel Israël hoorde het oordeel dat de koning geveld had, en men had ontzag voor de koning, want zij zagen dat de *wijsheid* van God in hem was om recht te doen.' Wijsheid in de Bijbel is iets anders dan geleerdheid. Je kunt een heel hoge opleiding gehad hebben, en toch niet goed begrijpen hoe het leven in elkaar zit. Het is ook iets anders dan slimheid. Als je slim bent, dan kun je gemakkelijke oplossingen verzinnen voor allerlei problemen. En je kunt de 'slimste mens' worden als je veel weet. Maar wijsheid in de Bijbel is iets heel anders. Dan gaat het over levenswijsheid, over de dingen die echt belangrijk zijn. Het gaat om het aanvoelen van mensen, wat de ander bedoelt, wat zijn of haar diepste nood is. Als Salomo vraagt om die wijsheid, dan vraagt hij (vers 9) om een 'opmerkzaam hart', om 'met inzicht onderscheid te kunnen maken tussen goed en kwaad'. Die wijsheid leer je niet op school, die wijsheid leer je in de omgang met God. We zongen daarmee uit Psalm 111, in die Psalm wordt het zó onder woorden gebracht, in vers 10: 'De vreze des HEREN (dat wil het zeggen: 'Het diepe ontzag voor de HERE') is het beginsel (het principe) van wijsheid, allen die ernaar handelen, hebben een goed inzicht; Zijn lof houdt voor eeuwig stand.' Als je leert om ontzag te hebben voor God, dan kom je in de juiste houding om een wijs mens te worden. Dan ga je ontdekken wat wél en wat níét belangrijk is, wat telt en wat niet telt. Voor echte wijsheid moet je leven afgestemd zijn op de Allerhoogste. En in dit bijbelgedeelte, 1 Koningen 3, komt dat heel mooi naar voren.

2. Salomo zou heel hoogmoedig kunnen worden

Het hoofdstuk begint met de mededeling, dat Salomo trouwde met een dochter van de farao van Egypte, en dat zij in Jeruzalem kwam wonen. Die mededeling staat er niet voor niets. Want Israël is in de tijd van de Bijbel bijna altijd een klein, tamelijk onbelangrijk landje geweest. Na de dood van Salomo viel het ook nog eens uiteen in twee koninkrijken. Politiek gezien stelde Israël meestal niet veel voor, behalve in deze periode! Want in de tijd van Salomo was Israël zó groot en zó machtig dat nota bene de farao van het wereldrijk Egypte zijn dochter uithuwelijkte aan Salomo. Alléén al deze mededeling laat zien dat Salomo in zijn tijd een uiterst belangrijke koning was. Wij zouden zeggen: 'Israël hoorde bij de G7.' Het zou dus niet verbazingwekkend zijn geweest als Salomo al heel jong naast zijn schoenen was gaan lopen. 'Zo, ik ben dus wel even een vorst om rekening mee te houden...' Want hoe oud was hij toen hij trouwde met die prinses? Misschien nét twintig. En dan al zó'n belangrijke leider op het wereldtoneel. Des te meer bijzonder is het vervolg van het hoofdstuk, waarin Salomo nederig bidt om wijsheid.

Nog even over die Egyptische prinses. Salomo is later in zijn leven nog héél veel andere politieke huwelijken aangegaan, met allerlei andere koningen. Op een gegeven moment had hij 700 vrouwen en 300 bijvrouwen. En zo ging het mis. Veel vrouwen uit andere volken namen hun eigen afgoden mee, en Salomo liet offerplaatsen maken voor die goden. Je zou zeggen: 'Dat huwelijk met die Egyptische prinses, al was dat niet eens het eerste huwelijk van Salomo, dat zette wel een verkeerde toon.' En toch wordt juist dit huwelijk in de Bijbel niet veroordeeld. In hoofdstuk 11 lezen we dat al die andere huwelijken Salomo van God af brachten, maar juist dit huwelijk niet. Misschien was deze prinses gaan geloven in de God van Israël. We weten het niet, maar het

zou heel goed kunnen, want in die eerste periode van zijn regering was Salomo een hartstochtelijk liefhebber van God. 'Alleen...' staat er in vers 2 van 1 Koningen 3, 'alleen offerde het volk nog op de hoogten, want tot in die dagen was er nog geen huis voor de Naam van de HERE gebouwd.' De 'hoogten', dat waren meestal heidense offerplaatsen, bovenop heuvels, want ja, daar ben je het dichtste bij de hemel. Maar in Leviticus 17 staat al dat het volk alléén offers mocht brengen in de tabernakel, bij de tent van de ontmoeting met God. Toen Salomo koning werd stond die tabernakel in Gibeon, net ten noorden van Jeruzalem. Dat staat in 2 Kronieken 1. Maar de ark van God, de verbondskist, als het ware de troon van God, die was door David al naar Jeruzalem gebracht, en die stond daar in een heilige tent. Het was dus in geestelijk opzicht een beetje een rommelige tijd.

3. Juist Salomo beseft dat hij wijsheid nodig heeft

Maar in die rommelige tijd zoekt Salomo heel bewust de leiding van God. Hij gaat naar Gibeon, want dáár staat de tent van de ontmoeting, dáár staat ook het grote koperen altaar dat Mozes liet maken in de woestijn, eeuwen eerder, dus volgens Leviticus 17 moest Salomo inderdaad dáár zijn. Hij volgt nauwgezet de tora. En daar in Gibeon laat hij duizend brandoffers brengen. Salomo geeft daarmee een heel duidelijk signaal af. Met al die offers laat hij zien hoe ongelooflijk belangrijk God voor hem is. Hij mag dan getrouwd zijn met de dochter van de farao, dat zegt helemaal niets! Hij is een mens, een klein mensje, en God is groot, eindeloos

groot...

Salomo heeft het héél diep beseft: 'Dit is een ingewikkelde wereld.' Er is nog geen tempel, er zijn nog al die offerhoogten. Op allerlei manieren kan het nog fout gaan met Israël. En ik moet op dat wereldtoneel mijn plaats innemen. Hoe doe je dat, als je gelooft in God? Hoe houd je vast aan je principes als je op dat niveau moet opereren? Je hebt wijsheid bróódnodig. In het *Nederlands Dagblad* stond een interview met minister Eppo Bruins van onderwijs. Hij was lid van de ChristenUnie, maar werd gevraagd om namens NSC minister te worden. Hij vroeg zich af: 'Kan ik dat doen? Dit kabinet zal ook allerlei dingen gaan doen waar ik niet achter kan staan.' Mirjam Bikker, fractievoorzitter van de ChristenUnie gaf hem de raad om het niet te doen. Ze zei: 'Dit is zo ingewikkeld voor jezelf en de partij, doe het niet.' Hij zegt over dat gesprek: 'Mirjam zei dit ook als mens en als vriend. Ze heeft me niet weerhouden. Het was een hartenkreet, een gesprek tussen geloofsbroeders en -zusters.' Zelf maakte hij een andere afweging, ook al was hij zich bewust van allerlei 'ongemakkelijke maatregelen'. Hij zegt in het interview: 'Je kunt zeggen: dit is zo lelijk, daar doe ik niet aan mee. Maar je kunt ook zeggen: dit is zo lelijk, daar moet ik zijn.'

Het leven is vaak niet eenvoudig. Dat geldt voor mensen aan de top, maar dat geldt ook voor ons allemaal. Stel: je krijgt een baan aangeboden waarin je heel veel goed werk kunt doen, maar de prijs is dat je heel weinig meer bij je gezin kunt zijn, of dat je geen mantelzorger meer kunt zijn voor je moeder. Wat doe je? Of iets anders: één van je broers, die niets heeft met de kerk, is op een zondag jarig en nodigt de familie uit voor een brunch. Jij kunt dan niet naar de kerk, dus je zou af kunnen zeggen. Maar juist het contact met die broer vind je heel belangrijk. Wat doe je? Zo zijn er zóveel dilemma's in het leven. Wat is wijsheid? Hoe word je een wijs mens? Salomo eert de God van Israël met zijn gigantische geschenk, duizend brandoffers. En dan lezen over dat ontzettend liefdevolle gebaar van God, zo royaal, zo ruimhartig. Hij zegt tegen Salomo in een droom: 'Salomo, vraag maar wat Ik je geven zal. Doe maar een wens.'

4. God doet een royaal aanbod!

Merk je hoeveel ruimte God geeft? Salomo mag alles vragen! Rijkdom, macht, aanzien, eer, gezondheid, een lang leven, noem maar op. Beseft je dat? Dat je een God hebt die jou ruimte geeft? God zegt niet: 'Salomo, Ik heb besloten dat Ik je wijsheid geef.'

Nee, God zegt: 'Salomo, kies maar... wat wil je? Jij mag het zeggen!' We hebben een hemelse Vader die ons niet klein houdt, maar die ons verantwoordelijkheid geeft. Laat dat maar even tot je doordringen. Er is ruimte bij God! En in die ruimte mag Salomo zijn vraag stellen. En dat geldt ook voor jou en ook voor mij. Die vrijheid die we krijgen, dat is ook test. Wat kies je? Kies je het goede?

Vaak vinden wij het moeilijk om de ruimte te accepteren die God aan ons geeft. Dan zeggen we: 'Here God, waarom laat U dat toe? Dat hij dit doet en dat zij dát doet?' Maar God geeft ruimte. Ook om foute keuzes te maken. God geeft ruimte, ook om te zondigen. Is zonde dan opeens goed? Nee, zonde is helemaal niet goed! Maar God houdt je niet tegen. Hij zet je niet de voet dwars. Hij pakt je de verantwoordelijkheid niet af. Nee, Hij gééft je die verantwoordelijkheid, en het is aan jóú wat je daarmee doet. Salomo zóú kunnen kiezen voor eer en geld en aanzien. Hij zou fout kunnen kiezen. Maar hij kiest het beste wat hij kan kiezen: hij vraagt om wijsheid! En hoe komt dat, dat hij góéd kiest? Dat komt omdat hij éérst God eer heeft bewezen, met duizend brandoffers. Hij heeft éérst zijn diepe ontzag voor God laten zien. Psalm 111: 'De vreze des HEREN ('Het diepe ontzag voor de HERE') is het beginsel van wijsheid, allen die ernaar handelen, hebben een goed inzicht.' Als jij niet weet hoe het moet, als je verscheurd wordt door al die dilemma's, ga daan naar je hemelse Vader. We hoorden aan het begin van de dienst wat Jakobus schrijft, Jakobus 1: 5: 'En als iemand van u in wijsheid tekortschiet, laat hij die dan vragen aan God, Die aan ieder overvloedig geeft en geen verwijten maakt, en ze zal hem gegeven worden.' Hoor je het? 'Overvloedig!' Daar heb je het weer! Die ruimte van God! Zijn royale aanbod. Zó is God! Jouw hemelse Vader...

5. De beste wens: God dienen door mensen te dienen

En weet je wat ook belangrijk is? De manier waarop Salomo zijn verzoek omschrijft. Kijk maar eens even naar vers 8 en 9, als je een Bijbel bij je hebt. Daar zegt Salomo: 'Uw dienaar is te midden van Uw volk geplaatst, dat U verkozen hebt, een groot volk, dat vanwege de menigte niet geteld of geschat kan worden. Geef dan Uw dienaar een opmerkzaam hart, om recht te kunnen spreken over Uw volk, om met inzicht onderscheid te kunnen maken tussen goed en kwaad, want wie zou over dit machtige volk van U kunnen rechtspreken?' Salomo ziet zijn taak in het leven als roeping van Góð! Het is Góðs volk, niet zijn eigen volk. En ik leg daar even de vinger bij. Het gaat om Góð en om Góðs belang. Weet je, je kunt verschillende personen dienen.

Ten eerste: je kunt jezelf dienen. In dat geval zou Salomo inderdaad hebben gevraagd om rijkdom, en macht, en een lang leven. Dan draait alles om jezelf. En we beseffen allemaal: dat is niet goed.

Maar dan komt het. Want, ten tweede, je kunt ook ménsen dienen. En dat lijkt heel erg goed. Heel erg nobel. Maar het is levensgevaarlijk, weet je dat? Als je mensen dient, buiten God om. Want dan gaan de reacties van ménsen bepalen wat de waarde is van jouw werk. Mensen kunnen tegenvallen, ze kunnen je ongelooflijk teleurstellen. Stank voor dank! Je kunt verbitterd raken, verzuurd, haatdragend. Het kan ook omgekeerd: dat mensen de loftrompet op je gaan steken. En blijf dan maar eens met beide benen op de grond! Voor je het weet laat je je meenemen door je succes en word je onuitstaanbaar. Of, wat ook kan, je wordt onzeker. Soms krijg je goede reacties, soms hoor je helemaal niets. Als jij mensen dient buiten God om, dan word je afhankelijk van hún oordeel.

Waar het om gaat is dat je derde mogelijkheid kiest: dat je Góð dient, en omdát je God dient, dien je andere mensen. Dát is wat Salomo hier zegt: 'Het is Uw volk, en daarom wil ik graag een goede koning voor hen zijn.' Weet je wat Jezus zegt? Het eerste en grote gebod, dat is: God liefhebben boven alles. En het tweede, daaraan gelijk, is: je naaste liefhebben als jezelf. Die twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Je kunt niet God dienen zonder mensen te dienen. Dat kán niet. Het is wel gebeurd! Christelijke slavenhouders, zogenaamd christelijke slavenhouders die in de kerk uit volle borst de Psalmen zongen en vervolgens hun slaven afranselden. Het is wel gebeurd, maar het kán niet! God dienen zonder je naaste te dienen.

Maar omgekeerd kan het óók niet: je naaste dienen zonder God te dienen. Want pas in het licht van Góð zie je de ander in het juiste licht.

Salomo wil maar één ding: God dienen door zijn naaste te dienen. En zo geldt dat ook voor jou en mij. Als je God dient, dan ga je je naaste dienen, maar je bent niet afhankelijk van wat die naaste zegt of doet. Je gaat door, ook al krijg je stank voor dank. Want je doet het voor Góð, je werk heeft eeuwigheidswaarde. Weet je wat Paulus schrijft aan slaven? In Kolossenzen 3: 23 staat dit: 'En alles wat u doet, doe dat van harte, als voor de Heer en niet voor mensen, in de wetenschap dat u van de Heer als vergelding de erfenis zult ontvangen, want u dient de Here Christus.'

Salomo wil zijn mensen dienen, ómdat Hij God dient. En daarmee laat Salomo ook hier iets zien van wie Jezus is. Hij is al een voorbeeld van de grote Vredevorst die zal komen. Want waarom kwam de Here Jezus op aarde? Hij kwam hier op aarde om de wil van Zijn Vader te doen. Hij zegt het Zelf in Johannes 4: 34. Daar gaat het over brood. De discipelen zeggen: 'Meester, wilt U wat eten?' Maar Jezus zegt dan: 'Mijn voedsel is dat Ik de wil doe van Hem Die Mij gezonden heeft en Zijn werk volbreng.'

Als Jezus was gekomen, puur en alleen om ons te dienen, buiten Zijn Vader om, dan was Zijn missie mislukt. Want wij wilden het helemaal niet, wij sloegen Hem aan een kruis. Maar Hij kwam om Zijn Vader te dienen en zó kwam Hij ons redden van de ondergang: u en jou en mij. Daarom is Hij het zó waard dat je Hem je hele leven geeft. In álle opzichten, echt in álles.

Salomo, hij krijgt wat hij heeft gevraagd. En korte tijd later gebeurt er iets waardoor hij grote indruk maakt. We hebben het gelezen, het tragische verhaal over dat ene kind, dat stierf in bed, doordat één van die twee vrouwen op dat kind was gaan liggen. Maar nu staan ze daar, die twee vrouwen. De één zegt: 'Het levende kind is van mij!' En de ander zegt precies hetzelfde: 'Nee, het levende kind is van mij!' Wat moet je, als koning? Maar Salomo heeft wijsheid van God gekregen. Hij heeft gevraagd om een 'opmerkzaam hart', hebben we gelezen. Je kunt ook vertalen: 'een luisterend hart'. Salomo voelt aan wat een moeder zou zeggen. Hij laat een zwaard halen en zegt: 'Snij dat levende kind maar in tweeën en geef ze allebei een helft.' Het is een lugubere opdracht, maar het zijn precies de woorden die duidelijk maken wie van die twee vrouwen de echte moeder is, het echte moederhart heeft. Zij krijgt het levende kind mee, gezond en wel.

Het blijft een opmerkelijk vonnis en inderdaad een staaltje van goddelijke wijsheid. Maar weet je ik in feite nog meer opmerkelijk vind? En waar nog méér uit blijkt dat Salomo de wijsheid van Góð in zich heeft? Dat blijkt, vind ik, nog méér uit het feit dat hij twee prostituees zó serieus neemt. Hij had ze toch ook wég kunnen jagen? 'Dit soort volk wil ik niet in mijn paleis! Zoek het zelf maar uit!' Maar deze Vredevorst schaamt zich er niet voor tijd vrij te maken voor twee vrouwen die zichzelf verkopen. Hij geeft ze tijd en doet ze recht. Zoals later over Jezus gezegd werd dat Hij omging met hoeren en tollenaars. Hij schaamde Zich niet voor hen.

Hoe word je een wijs mens? Door te leven vanuit één groot verlangen: God te dienen, door mensen te dienen. Jezus zegt: 'Zoek eerst het Koninkrijk van God, en ál die andere dingen, die krijg je erbij!' Zoals ook Salomo het er allemaal bij krijgt: rijkdom, en eer, en aanzien.

Er gaat een verhaal over moeder Teresa. Ze was nog maar een jong meisje, toen ze hoorde, dat haar broer adjudant was geworden van de koning van Albanië. Albanië was voor de Tweede Wereldoorlog een koninkrijk. Zij schreef hem een brief om hem te feliciteren en ze liet hem meteen ook weten, dat zij het besluit had genomen om de zending in te gaan. Hij schreef haar een brief terug. Maar dat was geen leuke brief. Hij vond het heel erg dat ze deze beslissing had genomen. Hij schreef: 'Hoe kan een knap jong meisje een prettig leven opgeven en zo ver weg gaan?' Daarop stuurde ze hem dit antwoord: 'Jij gaat een koning van twee miljoen mensen dienen, ik zal de Koning van de hele wereld dienen.' En doordat ze die Koning ging dienen, zijn tienduizenden mensen door haar geholpen.

Hoe word je een wijs mens? Door te knielen voor die Koning en van Hem te leren wat echte wijsheid is. Door Hem wordt jouw leven een zegen voor de wereld. Amen.